

بررسی وضعیت اقتصاد ایران در سال ۱۳۹۹ با تاکید بر حوزه

صنعت، معدن و تجارت

(بر اساس تحولات پیرامونی و تغییرات محیط داخلی)

۲۰ خرداد ماه ۱۳۹۹

مقام رهبر معظم انقلاب:

”کسانی که دست‌اندرکار هستند به نحوی عمل کنند که **تولید** ان شاءالله **جهش** پیدا کند و یک تغییر محسوسی در **زندگی مردم** به وجود بیاورد. البته این احتیاج به **برنامه‌ریزی** دارد؛ **سازمان برنامه** به نحوی، **مجلس شورا** و **مرکز تحقیقاتش** به نحوی، **قوه قضائیه** به نحوی - **قوه قضائیه** هم نقش دارد - **مجموعه‌های دانش‌بنیان** به نحوی.“

اهم نکات در تبیین شعار سال از نگاه رهبر انقلاب

- ❖ جهش تولید با توجه به ظرفیت‌های بازار داخل و خارج؛
- ❖ همکاری تمام دست‌اندرکاران و انجام برنامه‌ریزی؛
- ❖ تهیه‌ی لوازم زندگی و نیازهای کشور از طریق امکانات داخلی؛
- ❖ بهره‌گیری از ظرفیت مجوعه‌های دانش‌بنیان؛
- ❖ گسترش مشارکت عمومی در جهش تولید؛

بخش اول - تکانه های ناشی از تحریم بر اقتصاد ایران

۱. تحریم؛ مسیر طی شده و مسیرهای محتمل در آینده

۲. اهم محورهاى فشارهاى تحریمی بر ایران

اقتصادی

- کاهش درآمدهای ارزی و محدودیت در انتقال آن با هدف ایجاد مشکل در تامین کالاهای اساسی، واسطه‌ای و نهاده‌های تولید؛
- انحراف جریان تجارت کالاها و خدمات؛
- تصاحب بازارهای صادراتی ایران توسط سایر کشورها؛
- ممانعت از ورود تکنولوژی جدید و به‌روز رسانی خطوط تولید؛

سیاسی

- بی اثر کردن دیپلماسی از طریق رایزنی با کشورهای شریک تجاری کشور؛
- فشار بر شرکای اصلی برای قطع خرید نفت و کالا؛
- فشار بر اتحادیه اروپا با هدف جلوگیری از عملیاتی کردن اینستکس؛
- تقویت اهداف سیاسی و اقتصادی عربستان در کشورهای محل نفوذ ایران؛

اجتماعی

- تلاش برای بی اعتبار کردن سرمایه‌های اجتماعی در کشور؛
- برجسته کردن شکاف طبقاتی میان آحاد جامعه؛
- تحریک کارگران تولیدی و مردم به برگزاری اجتماعات اعتراضی؛
- جهت دهی به افکار عمومی و ناکارآمد نشان دادن سیاست‌گذاری‌ها؛

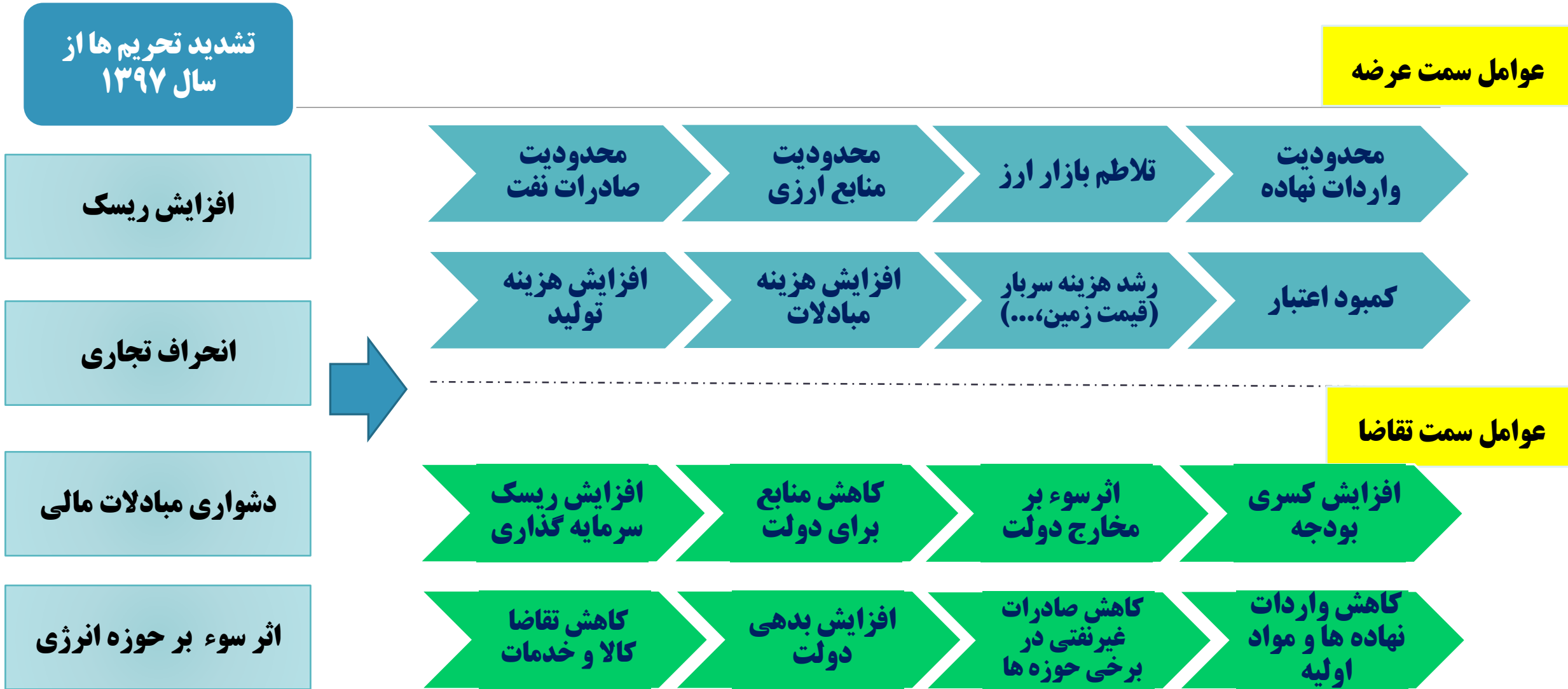
❖ راهبرد آمریکا مثلث فشار – مذاکره – مقابله

❖ حفظ سطح فشار تحریمی در حوزه‌های اقتصادی

❖ ایجاد بحران‌های اجتماعی با هدف ناکارآمد نشان دادن مجموعه حاکمیت

۳. محدودیتهای ناشی از تحریم‌ها بر اقتصاد ایران (عامل زمینه‌ای قبل از کرونا)

**بخش دوم - مختصات اقتصادی جهان
در آغاز سال ۱۳۹۹
(با تاکید بر پیامدهای شیوع بیماری کرونا)**

۴. آخرین وضعیت بیماران کرونایی در سطح جهانی تا ۲۰ خرداد ۱۳۹۹

تعداد کشورهای درگیر

بیش از ۲۱۰ کشور در سراسر جهان

مبتلایان - مرگ و میر
(در سطح جهان)

- ❖ شمار مبتلایان بیش از ۷ میلیون ۱۵۰ هزار نفر
- ❖ شمار مرگ و میر بیش از ۴۰۷ هزار نفر
- ❖ شمار بهبود یافتگان حدود ۳ میلیون ۵۰۰ هزار نفر

۵. کانال‌های اصلی اثرگذاری کرونا بر اقتصاد جهانی

– تاثیر شیوع بیماری کرونا بر اقتصاد جهانی با محوریت G7 و چین (سه‌م در جهان-درصد)

اقتصاد	سه‌م GDP (درصد)	سه‌م تولیدات کارخانه‌ای	سه‌م صادرات	سه‌م صادرات کارخانه‌ای
چین	۱۶	۲۹	۱۳	۱۸
آمریکا	۲۴	۱۶	۸	۸
ژاپن	۶	۸	۴	۵
آلمان	۵	۶	۸	۱۰
انگلستان	۳	۲	۲	۳
فرانسه	۳	۲	۳	۴
ایتالیا	۲	۲	۳	۳
کانادا	۲	۰	۲	۲
جمع	۶۱	۶۵	۴۳	۵۳

ماخذ: CEPR (۲۰۲۰)، یافته‌های تحقیق.

❖ کشورهای با بیشترین اثر سوء بر اقتصاد جهانی: کشورهای عضو گروه G7 و چین

❖ مجاری اثرگذاری کرونا بر اقتصاد جهانی: عمدتاً کاهش تقاضا و اخلال در سازوکار تامین و عرضه

۶. آخرین ارزیابی نهادهای بین‌المللی و سیاست‌گذاری در خصوص پیامد کرونا بر اقتصاد جهانی

نهاد	توصیف کرونا	اثر کرونا بر اقتصاد جهانی در ۲۰۲۰
بانک جهانی و IMF	تراژدی انسانی - چالش بزرگ اقتصادی	کاهش بیش از ۱ واحد درصد
OECD	مهلک‌ترین ریسک پس از بحران ۲۰۰۸	کاهش ۱.۵ واحد درصدی
موسسه مک‌کنزی	نخستین تراژدی انسانی معاصر	کاهش ۰.۳ تا ۰.۷ واحد درصدی
مرکز تحقیقات اقتصادی و سیاست‌گذاری (CEPR)	گسترش رنج بشر در سراسر جهان	کاهش در دامنه ۰.۵ تا ۱.۵ واحد درصدی

ماخذ: یافته‌های تحقیق.

بررسی تغییرات رشد اقتصادی در کشورهای منتخب

پیش بینی ۲۰۲۰				۲۰۱۹				کشور
فصل چهارم	فصل سوم	فصل دوم	فصل اول	فصل چهارم	فصل سوم	فصل دوم	فصل اول	
-	۲.۸	-۵.۲	-۱.۷	۱.۹	۰.۸	۱.۱	۲.۰	ترکیه
-	۸.۹	-۱۴.۳	-۵.۸	-۰.۱	۰.۳	۰.۳	۰.۴	فرانسه
-	۳.۸	-۴.۲	-۰.۹	-۱.۹	۰.۰	۰.۶	۰.۵	ژاپن
-	-	-	-	۰.۶	۰.۵	۰.۶	-۰.۱	روسیه
-	-	-۱۷	-۴.۸	۲.۱	۲.۱	۲.۰	۳.۱	امریکا
۳.۶	-۱۰.۶	-۱۰.۶	-۲.۲	-۲.۲	-۰.۱	۰.۳	-۰.۲	آلمان

در فصل اول و دوم سال ۲۰۲۰، رشد اقتصادی در تمامی کشورهای مورد بررسی منفی بوده و کشورهای فوق در رکود خواهند بود.

۸. تحول متغیرهای کلان در کشورهای منتخب ناشی از کرونا- تورم کل و تورم مواد غذایی

بررسی تغییرات تورم کل و تورم مواد غذایی در کشورهای منتخب

۲۰۲۰				۲۰۱۹	شاخص	کشور
آوریل	مارس	فوریه	ژانویه	دسامبر		
۱۰.۹	۱۱.۹	۱۲.۴	۱۲.۲	۱۱.۸	تورم کل	ترکیه
۱۱.۳	۱۰.۱	۱۰.۶	۹.۰	۱۰.۹	تورم مواد غذایی	
۰.۳	۰.۷	۱.۴	۱.۵	۱.۵	تورم کل	فرانسه
۳.۷	۱.۹	۱.۸	۲.۰	۲.۱	تورم مواد غذایی	
۰.۲	۰.۴	۰.۴	۰.۷	۰.۸	تورم کل	ژاپن
-	۱.۴	۱.۲	۱.۲	۱.۹	تورم مواد غذایی	
۳.۱	۲.۵	۲.۳	۲.۴	۳.۰	تورم کل	روسیه
-	۲.۲	۱.۸	۲.۱	۲.۷	تورم مواد غذایی	
۰.۳	۱.۵	۲.۳	۲.۵	۲.۳	تورم کل	آمریکا
۳.۵	۱.۹	۱.۸	۱.۸	۱.۸	تورم مواد غذایی	
۰.۹	۱.۴	۱.۷	۱.۷	۱.۵	تورم کل	آلمان
۴.۶	۳.۶	۳.۱	۲.۴	۱.۹	تورم مواد غذایی	

تورم مواد غذایی در تمامی کشورهای مورد بررسی به دلیل رشد تقاضای این بخش افزایش یافته است.

بررسی تغییرات بیکاری در کشورهای منتخب

۲۰۲۰				۲۰۱۹	کشور
آوریل	مارس	فوریه	ژانویه	دسامبر	
۱۵.۶	۱۵.۱	۱۳.۶	۱۳.۸	۱۳.۷	ترکیه
۳.۲	۲.۵	۲.۴	۲.۴	۲.۲	ژاپن
۵.۰	۴.۷	۴.۶	۴.۷	۴.۶	روسیه
۱۴.۷	۴.۴	۳.۵	۳.۶	۳.۵	آمریکا
۴.۲	۳.۵	۳.۴	۳.۲	۳.۲	آلمان

* کشور فرانسه اطلاعات ماهانه ارائه نکرده است. با این حال، آمار فصلی این کشور نیز حکایت از افزایش بیکاری در این دوران است

نرخ بیکاری در تمامی کشورهای مورد بررسی به دلیل تعطیلی کسب و کارها و کاهش تولید، افزایش یافته است. آمریکا بیشترین خیل بیکاران را در این دوران تجربه کرده است.

۱۰. تحول متغیرهای کلان در کشورهای منتخب ناشی از کرونا- رشد صادرات و واردات

بررسی تغییرات رشد صادرات و واردات در کشورهای منتخب

کشور	شاخص	۲۰۲۰		
		ژانویه	فوریه	مارس
ترکیه	رشد صادرات	۱۱.۵	۷.۸	-۱۳.۲
	رشد واردات	۲۲.۶	۱۲.۱	۶.۷
فرانسه	رشد صادرات	-۵.۴	-۱.۳	-۱۸.۴
	رشد واردات	-۲.۲	۰.۲	-۲۱.۲
ژاپن	رشد صادرات	-۲.۶	-۱	-۱۱.۷
	رشد واردات	-۱۰.۷	-۱۳.۹	-۵
روسیه	رشد صادرات	-۲.۶	-۱۹.۱	-۲۰
	رشد واردات	۱۳.۹	۱۲.۳	۱۱.۲
آمریکا	رشد صادرات	۰.۶	-۰.۹	-۱۱.۴
	رشد واردات	-۲.۴	-۴.۵	-۱۱.۴
آلمان	رشد صادرات	۲.۴	۰.۳	-۷.۹
	رشد واردات	۱.۴	-۲.۸	-۴.۵

- صادرات در تمامی کشورهای مورد بررسی به دلیل کاهش تقاضای جهانی و رکود حاکم کاهش یافته است.
- واردات در برخی کشورهای مورد بررسی افزایش یافته شده است.

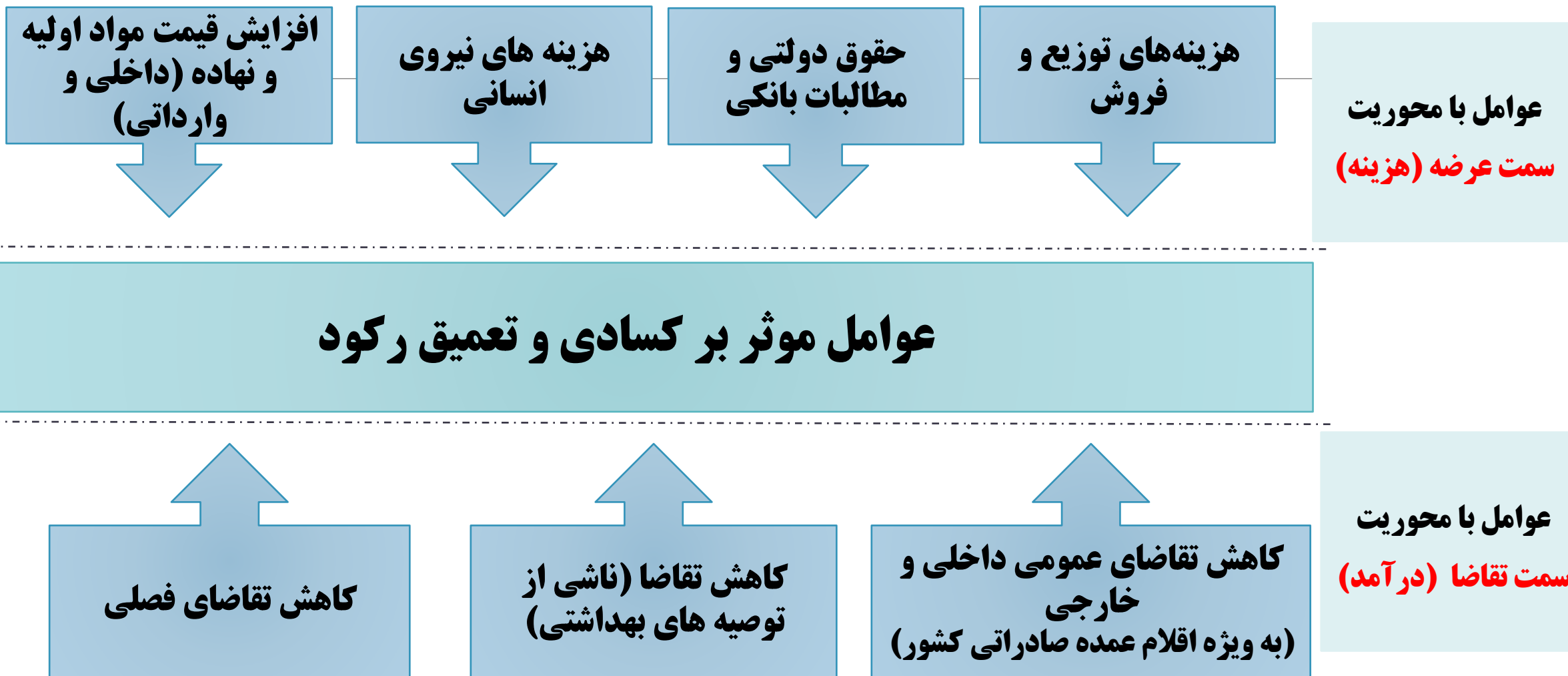

۱۱. تحول متغیرهای کلان در کشورهای منتخب ناشی از کرونا- رشد صادرات و واردات

بررسی تغییرات رشد صادرات و واردات در کشورهای منتخب

کشور	شاخص	۲۰۲۰			۲۰۱۹
		مارس	فوریه	ژانویه	دسامبر
ترکیه	رشد صادرات	-۱۳.۲	۷.۸	۱۱.۵	۶.۲
	رشد واردات	۶.۷	۱۲.۱	۲۲.۶	۱۴.۹
فرانسه	رشد صادرات	-۱۸.۴	-۱.۳	-۵.۴	-۲.۲
	رشد واردات	-۲۱.۲	۰.۲	-۲.۲	-۲.۸
ژاپن	رشد صادرات	-۱۱.۷	-۱	-۲.۶	-۶.۳
	رشد واردات	-۵	-۱۳.۹	-۱۰.۷	-۴.۸
روسیه	رشد صادرات	-۲۰	-۱۹.۱	-۲.۶	-۴.۵
	رشد واردات	۱۱.۲	۱۲.۳	-۲۴.۳	۱۳.۹
آمریکا	رشد صادرات	-۱۱.۴	-۰.۹	۰.۶	۲.۲
	رشد واردات	-۱۱.۴	-۴.۵	-۱.۶	-۲.۴
آلمان	رشد صادرات	-۷.۹	۰.۳	-۱۳.۴	۲.۴
	رشد واردات	-۴.۵	-۲.۸	-۱.۵	۱.۴

- صادرات در تمامی کشورهای مورد بررسی به دلیل کاهش تقاضای جهانی و رکود حاکم کاهش یافته است.
- واردات در برخی کشورهای مورد بررسی افزایش یافته شده است.

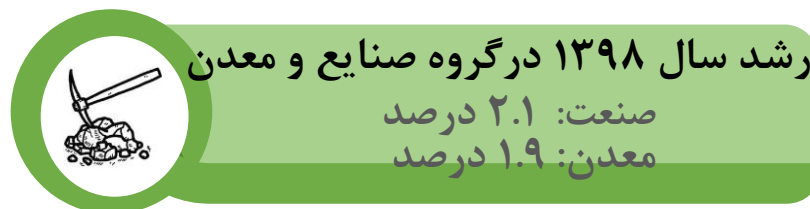
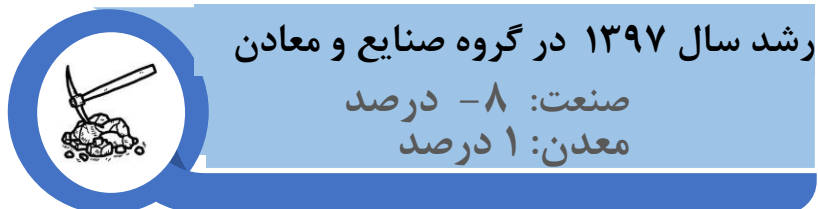
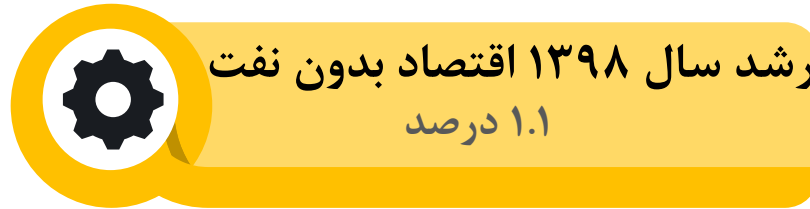
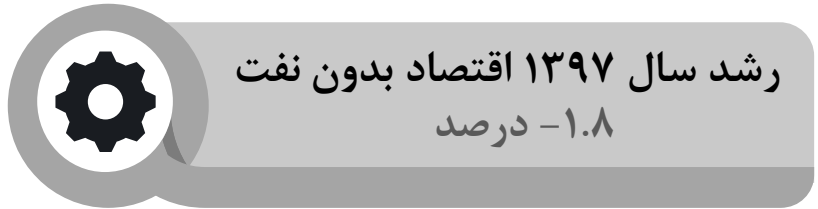
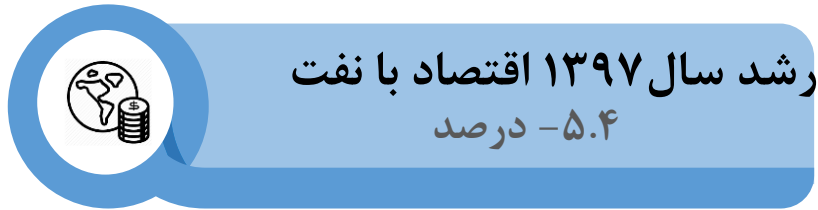

بخش سوم - مختصات اقتصادی ایران در ابتدای سال ۱۳۹۹

۱۳. اقتصاد ایران در آینه متغیرهای کلان اقتصادی در آغاز سال ۱۳۹۹ - نرخ رشد اقتصادی (به قیمت‌های پایه سال ۱۳۹۰)

محدودیت‌های پیش‌روی تداوم فرایند خروج بخش صنعت و معدن از رکود در سال ۱۳۹۹ با توجه به تکانه‌های تحریم و کرونا

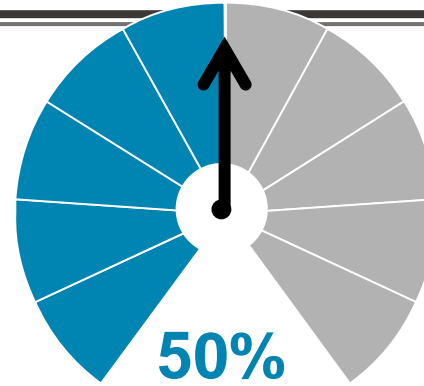
ماخذ: بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

برخی از نهادهای بین‌المللی همچون صندوق بین‌المللی پول در گزارشات جدید خود رشد اقتصاد ایران در سال جاری را **۵.۳-** برآورد کرده‌اند.

۱۴. اقتصاد ایران در آینه متغیرهای کلان اقتصادی در آغاز سال ۱۳۹۹ - نرخ تورم

بالا بودن نرخ تورم همزمان با کند شدن رشد اقتصادی

تورم PPI

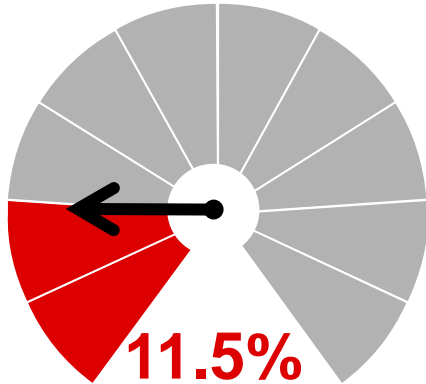
- تورم صنعت: ۶۱.۵ درصد
- تورم معدن: ۵۲ درصد

تورم CPI

- بیش از ۳۴ درصد

تورم کالاهای صادراتی

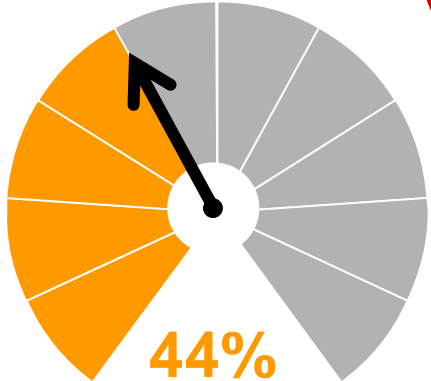
- تورم دلاری کالاهای صادراتی: ۱۱.۵ درصد
- تورم ریالی کالاهای صادراتی: ۹۳.۷ درصد

تورم کالاهای وارداتی

- تورم دلاری کالاهای وارداتی: ۴۴ درصد
- تورم ریالی کالاهای وارداتی: ۲۲۰ درصد

ماخذ: مرکز آمار ایران.

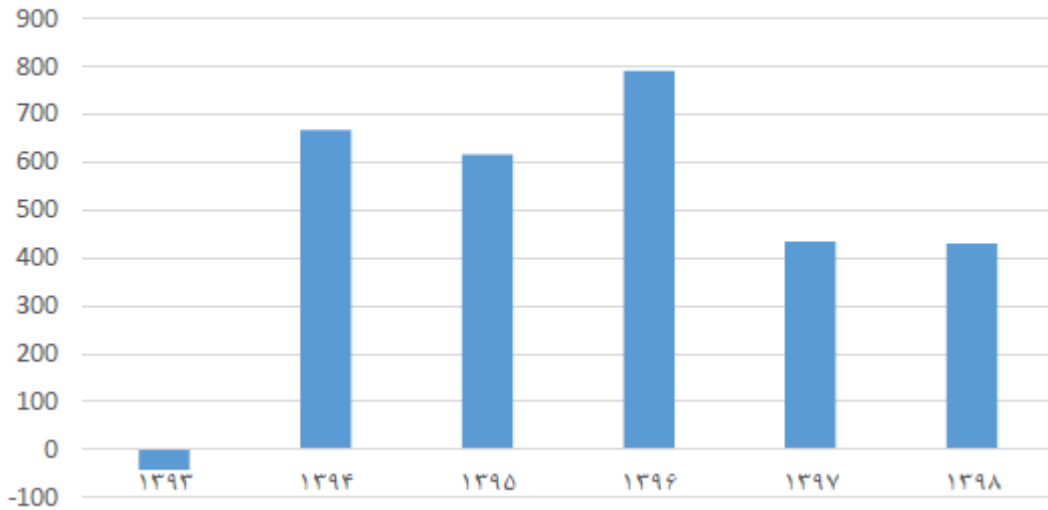
برآوردهای تورم در انتهای خرداد ماه: کمتر از ۲۸ درصد (با ثبات شرایط)

نکته: افزایش تورم انتظاری ناشی تحولات متغیرهای کلان میتواند روند کاهنده تورم را معکوس نماید.

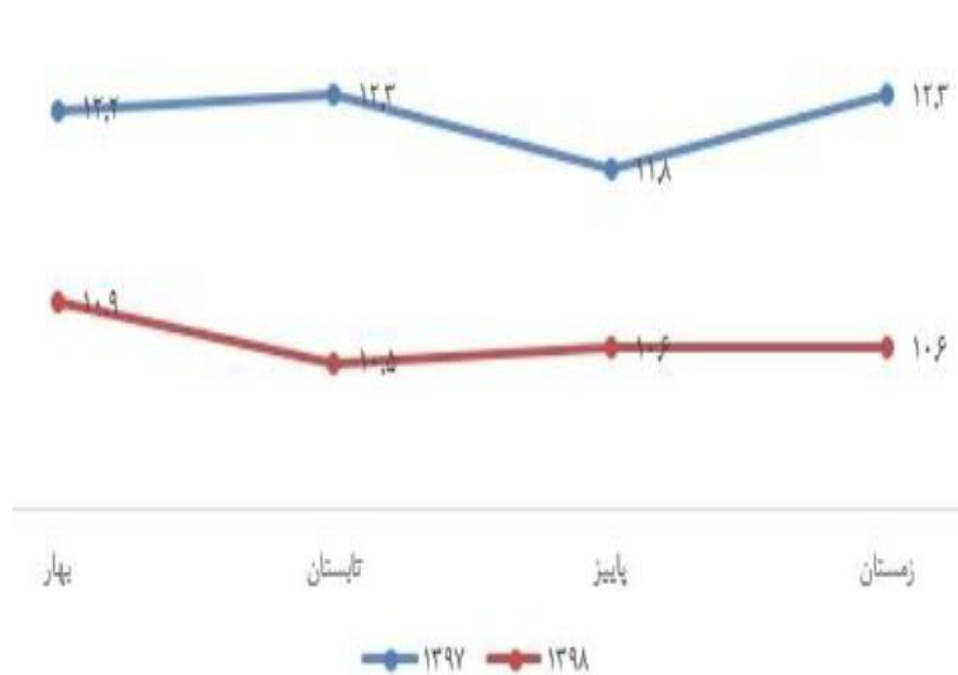

۱۵. اقتصاد ایران در آینه متغیرهای کلان اقتصادی در آغاز سال ۱۳۹۹ - نرخ بیکاری

افزایش تعداد شاغلین

نرخ بیکاری جمعیت ۱۵ ساله و بیشتر در فصول متوالی سال (درصد)

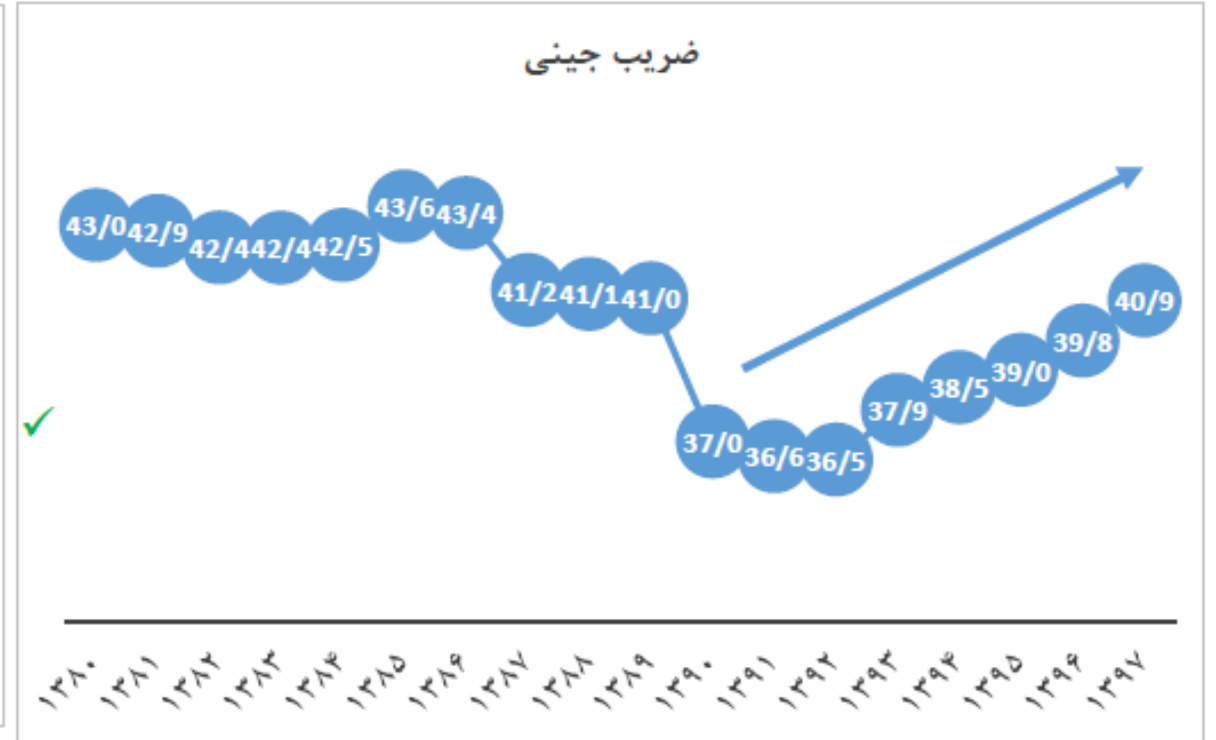
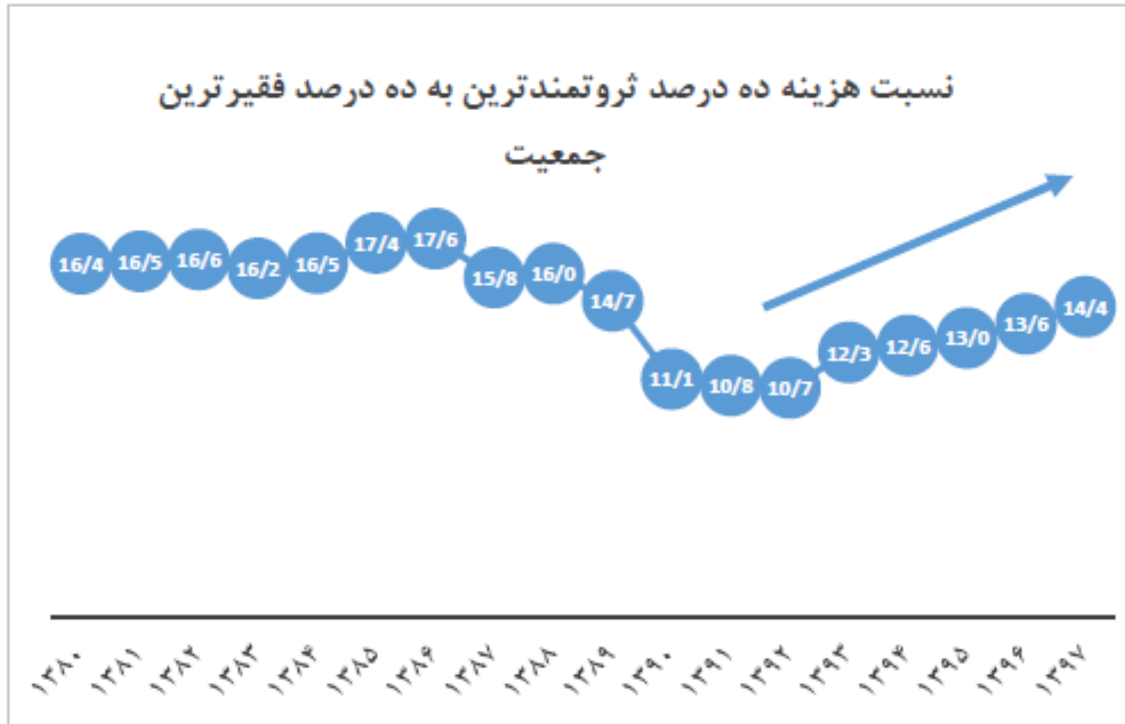
اهمیت فعالیت حوزه صمت در ایجاد اشتغال

طی سال‌های ۱۳۹۴ تا ۱۳۹۸ حدود ۳ میلیون نفر به جمعیت شاغل کشور افزوده شده (با تمرکز بار خدماتی مانند خرده‌فروشی و عمده‌فروشی، تعمیرات، حمل و نقل، واسط‌گری، خدمات مواد غذایی

ماخذ: مرکز آمار ایران.

۱۶. اقتصاد ایران در آینه متغیرهای کلان اقتصادی در آغاز سال ۱۳۹۹ – ضریب جینی

ماخذ: مرکز پژوهش های مجلس

رشد تورم و رکود اقتصادی در سال های اخیر سبب شده است تا نابرابری افزایش یابد.

۱۷. اقتصاد ایران در آینه متغیرهای کلان اقتصادی در آغاز سال ۱۳۹۹ – تغییرات نرخ ارز و درآمد ارزی

تغییرات نرخ دلار در بازار آزاد در یکسال گذشته

– رشد بیش از ۴۰ درصدی تنها در یکساله اخیر

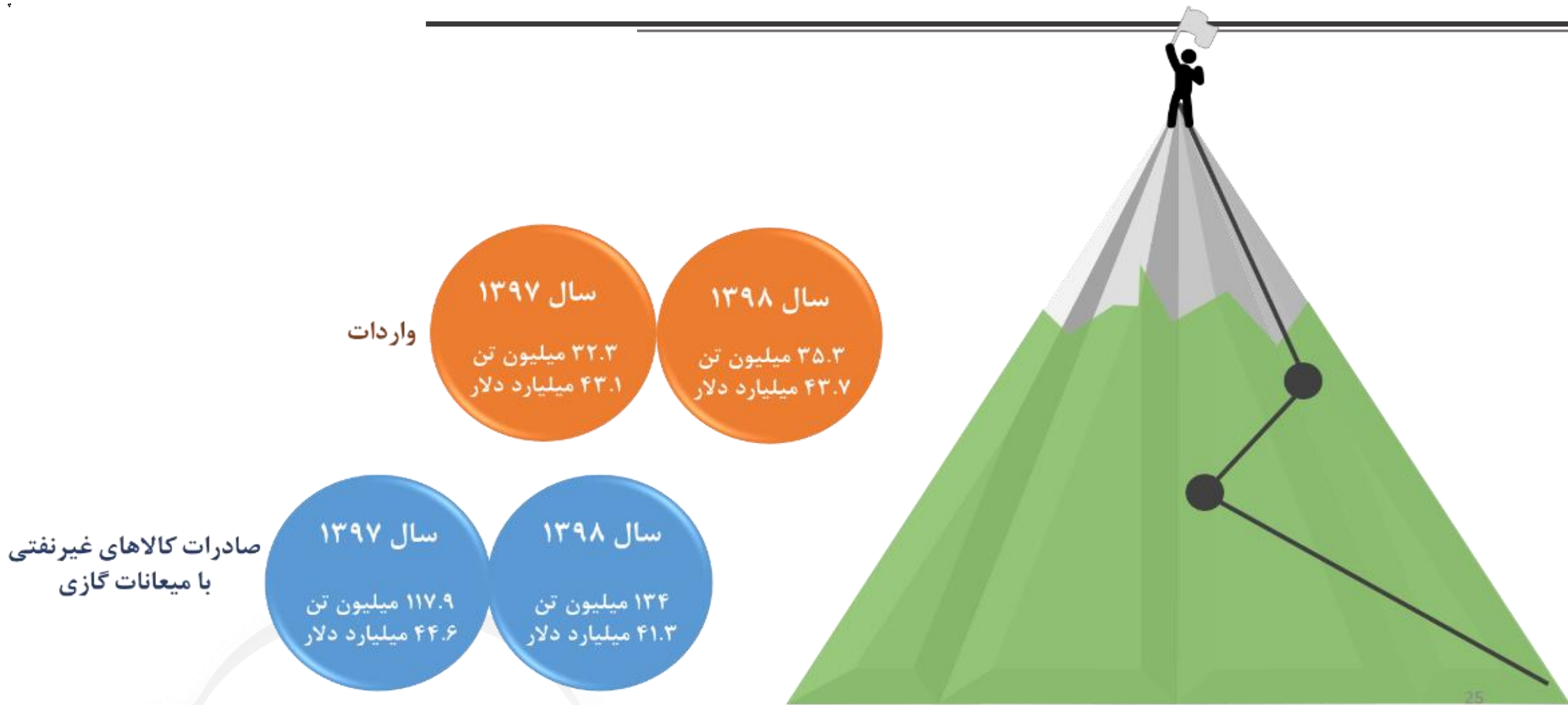
ماخذ: <https://www.tgju.org>

وضعیت درآمد ارزی در سال ۱۳۹۹:

براساس پیش بینی های بانک مرکزی در سال ۱۳۹۹ مجموع ارز حاصل از صادرات در کشور با کاهش حدود ۴۰ درصدی روبرو است (در یک سناریوی میانه).

۱۸. اقتصاد ایران در آینه متغیرهای کلان اقتصادی در آغاز سال ۱۳۹۹ - تراز تجاری

ماخذ: سازمان توسعه تجارت ایران

۱۹. اقتصاد ایران در آینه متغیرهای کلان اقتصادی در آغاز سال ۱۳۹۹ – تامین مالی

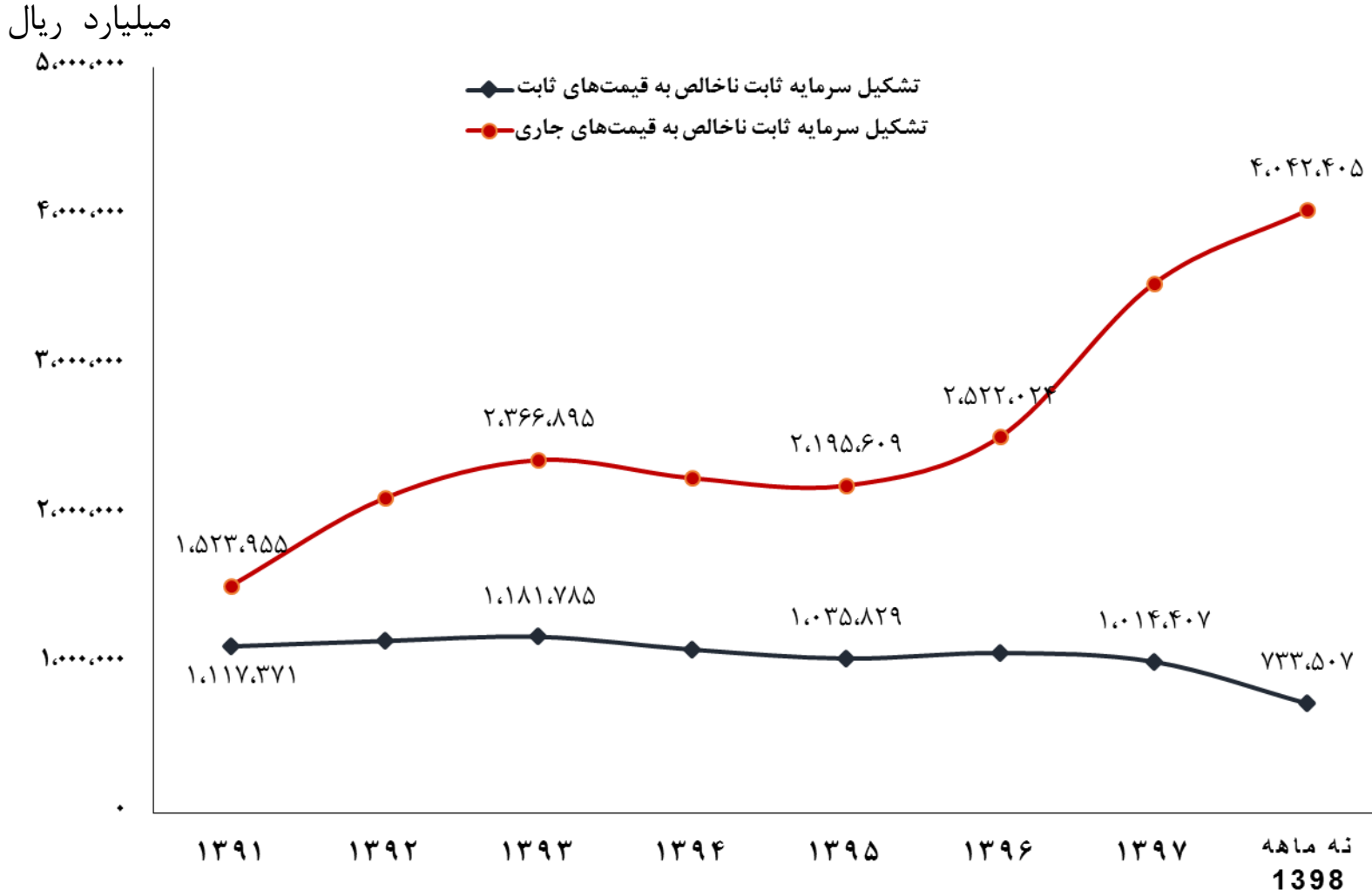
– تامین مالی در بازار سرمایه و پول

ماخذ	درصد تغییرات	مبلغ (هزار میلیارد تومان)		مرجع تامین مالی
		۱۳۹۸	۱۳۹۷	
گزارش سالانه بازار اوراق بهادار	۲۱۸.۶	۵۱۳	۱۶۱	بازار سرمایه (ارزش کل معاملات)
بانک مرکزی ج.ا.ا.	۲۹.۹	۶۲۶	۴۸۲	بازار پول (تسهیلات پرداختی بانکها)

- ❖ به رغم افزایش قابل توجه مبادلات در بازار سرمایه، تامین مالی برای تولید در این بازار کم رنگ است.
- ❖ همچنان سهم قابل توجهی از تامین مالی از طریق سیستم بانکی کشور انجام می شود.

۲۰. اقتصاد ایران در آینه متغیرهای کلان اقتصادی در آغاز سال ۱۳۹۹ - سرمایه گذاری

- تشکیل سرمایه ثابت ناخالص به قیمت‌های جاری و ثابت (به قیمت سال ۱۳۹۰)

ماخذ: مرکز آمار ایران.

کاهش ۲.۶ درصدی در ۹ ماهه نخست سال ۱۳۹۸ نسبت به مدت مشابه دوره قبل به دلیل

- افزایش نرخ تورم
- نوسان نرخ ارز
- افزایش نرخ سود تسهیلات بانکی
- کاهش قدرت خرید خانوار
- رشد ناچیز (متوسط رشد سالانه معادل ۰.۹ درصد) مصرف بخش خصوصی
- بازدهی بالای بازارهای غیرمولد و حرکت سرمایه‌های سرگردان به آن سو

□ بدتر شدن فضای کسب و کار و محیط سرمایه گذاری در کشور

۲۱. پیامدهای تحولات محیط پیرامونی و داخلی بر فعالیتهای بخش صنعت، معدن و تجارت

بخش چهارم - تحولات ساختار تولیدی و تجاری در کشور

۲۲. تحولات حوزه تولید (صنعتی و معدنی)

- ❑ وقوع پدیده صنعت زدایی در اقتصاد ایران طی سال های اخیر
- ❑ آسیب پذیری صنایع داخلی از تکانه های تحریمی و ضرورت توجه به توان ساخت داخل
- ❑ ضرورت ارتقاء رویکردهای صادراتی و رقابتی در تولیدات داخلی
- ❑ شکل گیری صنایع داخلی بر اساس مزیت های کشور و عدم وقوع پدیده صنعتی شدن به معنای واقعی آن در کشور در طول بیش از نیم قرن گذشته
- ❑ حاکمیت ساختار دوقطبی در بنگاه های صنعتی کشور (سهم پایین بنگاه های بزرگ صنعتی در برخورداری از تعداد واحدهای صنعتی در مقابل سهم بالا از ارزش افزایی صنعتی)
- ❑ عدم توازن در توزیع واحدهای صنعتی (تمرکز پایین بنگاه های صنعتی در استان های محروم)
- ❑ خالی بودن بیش از ۳۰ درصد ظرفیت های صنعتی ایجاد شده

۲۳. تحولات حوزه تجاری (بازار داخلی و تجارت خارجی)

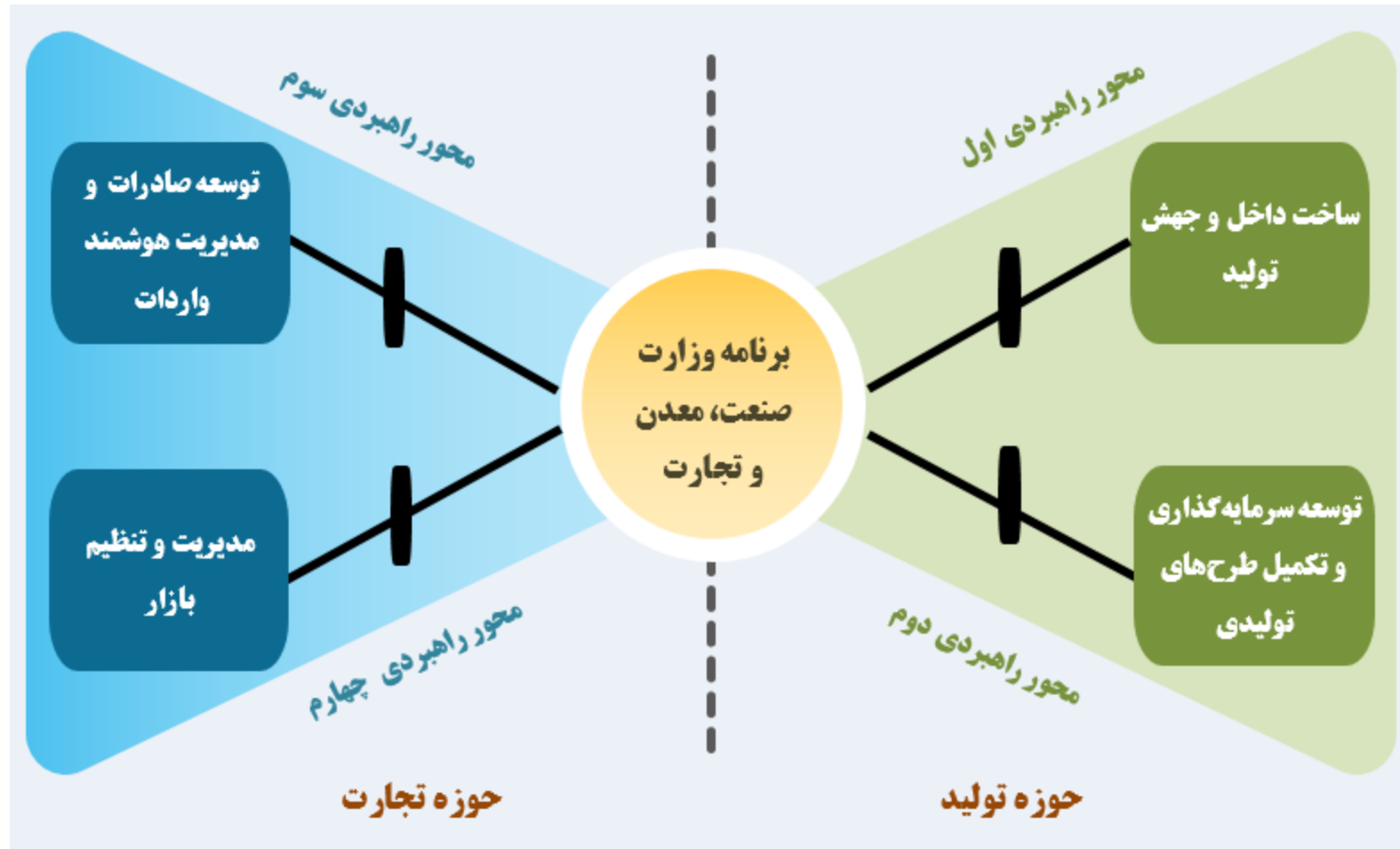
- اهمیت تامین کالاهای اولویت دار از محل تولید داخل و کاهش و رفع وابستگی
- سهم حدود ۹۰ درصدی بازار داخلی از کل تولیدات صنایع کشور (امکان تامین حداکثری از داخل)؛
- روند کاهشی واردات در دوره های تشدید تحریم؛
- گرایش و تمرکز بنگاه‌های کشور به بازار داخلی در حضور دیوارهای بلند تعرفه و غیر تعرفه؛
- رشد کند صادرات غیر نفتی در قیاس با کشورهای منطقه و پایین بودن سرانه صادرات صنعتی؛
- بخش‌های با ارزش افزوده محدودتر و منبع پایه پیمان اصلی رشد صادرات غیر نفتی؛
- ماندگاری محدود محصولات صادراتی در بازارهای صادراتی و لزوم تمرکز بر توسعه و تعمیق بازارهای صادراتی؛
- تمرکز بالای شرکای تجاری، تنوع محدود محصولات صادراتی و پیچیدگی پایین آنها؛
- حجم قابل توجه قاچاق به رغم کاهش آن در طول سال‌های اخیر؛
- افت قابل توجه رابطه مبادله در کشور در یک دهه گذشته.

حوزه های اصلی و محورهای راهبردی برنامه وزارت صنعت، معدن و تجارت

۲۴. چارچوب کلی محورهای راهبردی برنامه وزارت صنعت، معدن و تجارت

۲۵. اهم برنامه های پیشنهادی وزارت صنعت، معدن و تجارت در محورهای راهبردی – تولید

محور راهبردی اول: ساخت داخل و جهش تولید

برنامه ۱: برنامه ساخت اقلام گلوگاهی صنعت و تقویت نهضت ساخت داخل

برنامه ۲: توسعه تولیدات معدن و صنایع معدنی

برنامه ۳: تسهیل فرایند تأمین مواد اولیه و نهادهای مورد نیاز تولید

برنامه ۴: متنوع سازی تأمین نقدینگی و منابع مالی

برنامه ۵: استمرار و توسعه تولید و حفظ اشتغال

برنامه ۶: بسترسازی برای کاهش فساد و حجم اقتصاد غیررسمی

۲۶. اهم برنامه های پیشنهادی وزارت صنعت، معدن و تجارت در محورهای راهبردی – تولید

محور راهبردی دوم: توسعه سرمایه‌گذاری و تکمیل طرح‌های تولیدی

برنامه ۱: تکمیل و راه‌اندازی پروژه‌های نیمه‌تمام صنعتی و معدنی

برنامه ۲: اجرای پروژه‌های اولویت‌دار در تامین نیاز داخل

برنامه ۳: رسوخ فناوری و نوآوری و ارتقاء بهره‌وری در بخش صنعت، معدن و تجارت

برنامه ۴: بهبود محیط سرمایه‌گذاری و فضای کسب‌وکار

برنامه ۵: توانمندسازی و حمایت موثر از بنگاه‌های داخلی و بهره‌گیری از حداکثر ظرفیت تولید

۲۷. اهم برنامه های پیشنهادی وزارت صنعت، معدن و تجارت در محورهای راهبردی – تجارت

محور راهبردی دوم: توسعه صادرات و مدیریت هوشمند واردات

برنامه ۱: افزایش رقابت پذیری و توسعه بازارهای صادراتی

برنامه ۲: ارتقای زیرساخت های تجاری و تبدیل شدن کشور به هاب تجاری در منطقه

برنامه ۳: توسعه دیپلماسی تجاری و اقتصادی

برنامه ۴: مدیریت واردات با هدف تقویت تولید ملی و صیانت از درآمدهای ارزی

۲۸. اهم برنامه های پیشنهادی وزارت صنعت، معدن و تجارت در محورهای راهبردی – تجارت

محور راهبردی دوم: مدیریت و تنظیم بازار

برنامه ۱: بهبود ساختار تامین کالاهای اساسی و نهادهای تولیدی

برنامه ۲: ارتقای زیرساخت های مرتبط با تنظیم بازار

برنامه ۳: کارآمد کردن نظام توزیع کالاها و خدمات و نظارت بر بازار

برنامه ۴: تقویت بازرسی و نظارت بر بازار

برنامه ۵: شفاف سازی و تسهیل دسترسی به آمار و اطلاعات

برنامه ۶: حمایت از حقوق مصرف کنندگان

پایان